

Проблеми викладання

УДК 378.091.33-027.22:611.9:616-089-77

І.С. Кашперук-Карп'юк, О.В. Цигикало

ОВОЛОДІННЯ СТУДЕНТАМИ ПЕРВИННОЮ ХІРУРГІЧНОЮ ТЕХНІКОЮ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ІЗ ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ ТА ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. З метою визначення шляхів оптимізації навчального процесу та засвоєння практичних навичок із топографічної анатомії та оперативної хірургії у студентів проведено педагогічне дослідження із застосуванням критичного аналізу навчально-методичної літератури за даною проблемою, вивчення думки експертів (викладачів) та анкетування студентів на основі сформованого переліку питань, статистичний аналіз отриманих даних. Встановлено, що 94 % студентів вважають, що оволодіння елементами первинної хірургічної техніки є важливою і необхідною складовою навчального процесу з топографічної анатомії і оперативної хірургії, 78 % студентів бажають активно брати участь у відпрацюванні хірургічних маніпуляцій та етапів оперативних втручань в умовах навчальної операційної, 34 % студентів хотіли б працювати в студентському науковому

гуртку, щоб мати змогу удосконалювати свою первинну хірургічну техніку. У результаті дослідження визначені шляхи оптимізації та удосконалення форм і методів навчального процесу. Таким чином, відпрацювання в умовах операційної первинної хірургічної техніки є дієвим та перспективним методом передачі навчальної інформації шляхом практичних дій, де студенти є активними генераторами ідей для пошуку нових методик. Максимально наближені до реальних умов практичні заняття та позааудиторна робота студентів підвищують їх мотивацію та зацікавленість до самостійного поглибленого вивчення топографічної анатомії та оперативної хірургії.

Ключові слова: топографічна анатомія, практичні навички, практичні заняття.

Вступ. Оволодіння практичними навичками, зокрема хірургічними маніпуляціями – важлива складова формування професійної майстерності лікаря будь-якої спеціалізації [3, 4]. Під практичною навичкою ми розуміємо дію, що сформована шляхом багаторазового повторення і характеризується високим рівнем засвоєння, відсутністю поелементного свідомого контролю та регуляції, тобто це дія, яка шляхом повторення доведена до автоматизму [7]. Встановлено, що на якість формування практичних навичок впливають такі фактори, як мотивація, здібності, базові знання і уміння студентів, цілеспрямований вплив на які і є предметом нашої пильної уваги при викладанні оперативної хірургії та топографічної анатомії [5, 6].

На практичних заняттях та наукових гуртках із топографічної анатомії та оперативної хірургії приділяється пильна увага первинній хірургічній техніці, яка є важливою складовою в арсеналі майбутнього лікаря-хірурга [1]. Саме під час таких занять більшість студентів визначається із своїми уподобаннями щодо майбутньої спеціалізації, вони мотивують та зацікавлюють до поглибленого вивчення медицини, стимулюють самостійне просування у засвоєнні нових знань та рухових навичок, формують у них нові, професійні динамічні стереотипи [8]. Робота в навчальній операційній, предопераційна підготовка та хірургічні операції на свіжих трупах, живих тваринах чи муляжах є формою інтерактивного навчання – навчання у співпраці, де викладач і студент є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання [2]. Відпрацювання в умовах операційної первин-

ної хірургічної техніки є також методом передачі навчальної інформації шляхом практичних дій.

Мета дослідження. Визначити шляхи оптимізації навчального процесу та засвоєння практичних навичок із топографічної анатомії та оперативної хірургії у студентів.

Матеріал і методи. Дослідження проведене у два етапи із застосуванням критичного аналізу навчально-методичної літератури за даною проблемою, анкетування викладачів та студентів, статистичного аналізу.

На першому етапі проведено вивчення думки експертів: сім викладачів, які мають досвід викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії понад п'ять років, були опитані з метою формування переліку питань для анкетування студентів. У результаті опитування були складені анкети, в яких пропонувалося студентам дати відповідь на ті питання, які найчастіше називали викладачі.

На другому етапі проведено анкетування студентів та статистичний аналіз отриманих даних.

Результати дослідження та їх обговорення. Встановлено, що 94% студентів вважають, що оволодіння елементами первинної хірургічної техніки є важливою і необхідною складовою навчального процесу з топографічної анатомії і оперативної хірургії. 78 % студентів бажають активно брати участь у відпрацюванні хірургічних маніпуляцій і етапів оперативних втручань в умовах навчальної операційної. 34 % студентів хотіли б працювати в студентському науковому гуртку,

щоб мати змогу удосконалювати свою первинну хірургічну техніку.

Викладачі кафедри анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії не припиняють вдосконалювати форми та методи навчального процесу, зокрема, оволодіння студентами практичними навичками. Відпрацювання різних елементів первинної хірургічної техніки потребує відповідних приладів та обладнання (оснащена операційна кімната та хірургічні інструменти). Але більші проблеми виникають щодо матеріалу, на якому виконують хірургічні маніпуляції та операції. Серед них – обмежений вибір тварин, які дозволяється використовувати з навчальною метою та в експерименті. Тому деякі види втручання виконують на трупному матеріалі, м'яких тканинах та фрагментах кінцівок свійських тварин.

Перелік операцій: трепанація кістково-пластична та декомпресійна (голови свійських тварин), видалення міоми, ліпоми (свинячий окіст), перев'язка судин, відпрацювання навичків у накладанні безперервних швів (кушнірського, матрацного, обвивного, косметичного внутрішньошкірного), техніка пошарового роз'єднання та з'єднання тканин (одночасно закріплюються знання хірургічного інструментарію), трахеотомія та трахеостомія, оголення судинно-нервових пучків шиї, лапаротомія, апендектомія, накладання кишкових анастомозів (виконання мініоперацій на кроликах у повному обсязі), опанування різних видів кишкових швів (Ламбера, Шмідена, Плахотіна-Садовського і т.д.) на кишковому матеріалі свійських тварин, виконання операцій на фрагменті хребта свині (ламінектомія), операції на шлунку (резекції з накладанням анастомозів, гастростомії, дуоденопластика), накладання швів на печінку (Кузнецова-Пенського), вивчення особливостей будови серця, нирок при їх безпосередньому розтині (органи свійських тварин), виконання ампутацій, екзартикуляцій, накладання швів на сухожилки. Цей перелік операцій можна постійно доповнювати. Активними генераторами ідей та пошуку нових методик є саме студенти, що підтверджує їх самомотивованість та значення практичного компонента, яке важко переоцінити в навчальному процесі.

Під час навчальних хірургічних операцій, зазвичай, призначаються дві хірургічні бригади (відповідно до кількості операційних столів), кожна з яких складається з оператора, двох асистентів, операційної сестри, санітарки та анестезіолога. Решта студентів спостерігають за ходом операції, а викладач коментує дії хірургів та дає відповідні вказівки, а також у будь-який час, за необхідності, може продемонструвати виконання певного етапу втручання. Таким чином, співбесіда між викладачем та студентами в умовах, мак-

симально наближених до реалій їх майбутніх професійних умов, не припиняється, а й підкріплюється наочністю. За таких умов нова інформація надходить до студентів через всі органи чуття та закріплюється у вигляді нових рухових стереотипах.

Висновки

1. Навчальні хірургічні операції на свіжих трупах, живих тваринах чи муляжах є ефективною формою інтерактивного навчання – навчання у співпраці, де викладач і студент є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання.

2. Відпрацювання в умовах операційної первинної хірургічної техніки є дієвим та перспективним методом передачі навчальної інформації шляхом практичних дій, де студенти є активними генераторами ідей для пошуку нових методик. Максимально наближені до реальних умов практичні заняття та позааудиторна робота студентів підвищують їх мотивацію та зацікавленість до самостійного поглибленого вивчення топографічної анатомії та оперативної хірургії.

Перспективи подальших досліджень.

Впровадження новітніх методів і форм навчання первинній оперативній техніці та оволодіння практичними навичками з топографічної анатомії та оперативної хірургії в практику позааудиторної науково-пізнавальної діяльності студентів.

Література

1. Ахтемійчук Ю.Т. Практичні навички з оперативної хірургії / Ю.Т. Ахтемійчук, В.П. Пішак, О.М. Слободян. – Чернівці: Місто, 2005. – 152 с.
2. Ерошина Н.А. Самостоятельная учебная деятельность студентов педвуза / Н.А. Ерошина // Пед. образование и наука. – 2005. – № 5. – С. 59-63.
3. Жбра Г.І. Теоретичні основи формування та розвитку понять міжпредметного характеру / Г.І. Жбра // Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Вип. 15 : зб. наук. праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 56-66.
4. Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у вузі / А.Б. Коваленко // Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : [зб. наук. праць]. – Вип. 17 (41). – К.: вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Ч. I. – С. 310-315.
5. Ковальчук Л.Я. Результати реалізації новітніх методик організації навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського та плани на майбутнє / Л.Я. Ковальчук // Мед. освіта. – 2012. – № 2. – С. 11-17.
6. Москаленко В.Ф. Вища медична освіта України і Болонський процес: навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали / В.Ф. Москаленко, О.П. Волосовець, О.П. Яворський. – К.: МОЗ України, 2004. – С. 98-112.
7. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
8. Умбетов Т.Ж. Интерактивные методы обучения на кафедрах университета / Т.Ж. Умбетов // Мед. ж. Западного Казахстана. – 2011. – Т. 29, № 1. – С. 12-14.

ОВЛАДЕНИЕ СТУДЕНТАМИ ПЕРВИЧНОЙ ХИРУРГИЧЕСКОЙ ТЕХНИКОЙ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ ПО ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ И ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИИ

И.С. Кашперук-Карпюк, А.В. Цигикало

Резюме. С целью определения путей оптимизации учебного процесса и освоения практических навыков по топографической анатомии и оперативной хирургии у студентов проведено педагогическое исследование с использованием критического анализа учебно-методической литературы по данной проблеме, изучение мнения экспертов (преподавателей) и анкетирования студентов на основании сформированного перечня вопросов, статистический анализ полученных данных. Установлено, что 94 % студентов считают, что овладение элементами первичной хирургической техники является важной и необходимой составляющей учебного процесса по топографической анатомии и оперативной хирургии, 78 % студентов желают активно участвовать в отработывании хирургических манипуляций и этапов оперативных вмешательств в условиях учебной операционной, 34 % студентов хотели бы работать в студенческом научном кружке, чтобы иметь возможность усовершенствовать свою первичную хирургическую технику. В результате исследования определены пути оптимизации и усовершенствования форм и методов учебного процесса. Таким образом, отработывание в условиях операционной первичной хирургической техники является действенным и перспективным методом передачи учебной информации путем практических действий, когда студенты являются активными генераторами идей для поиска новых методик. Максимально приближенные к реальным условиям практические занятия и внеаудиторная работа студентов повышают их мотивацию и заинтересованность к самостоятельному углубленному изучению топографической анатомии и оперативной хирургии.

Ключевые слова: топографическая анатомия, практические навыки, практические занятия.

MASTERING OF PRIMARY SURGICAL TECHNIQUE BY STUDENTS ON PRACTICAL TRAINING IN TOPOGRAPHIC ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY

I.S. Kashperuk-Karpyuk, O.V. Tsyhykalo

Abstract. With the purpose of determination of ways of optimization of educational process and mastering of practical skills by students in topographical anatomy and operative surgery the pedagogical research with application of walk-through of educational-methodical literature in this problem, a study of opinion of experts (teachers) and questionnaire of students on the basis of the formed list of questions, statistical analysis of the obtained data were conducted. We found out that 94 % of students consider the mastery of primary surgical technique elements to be the important and necessary constituent of educational process in topographical anatomy and operative surgery. 78 % of students wish to take an active part in working out surgical manipulations and stages of operative interferences under the conditions of educational operating-room. 34 % of students would like to work in student's scientific circle, to be in a position to perfect the primary surgical technique. As a result of research the ways of optimization and improvement of forms and methods of educational process were determined. The educational surgical operations on fresh cadavers, living animals or plaster casts, are the effective form of interactive studies are studies, where a teacher and student have equal rights, equivalent subjects of studies. Working through the primary surgical technique under conditions of operating-room is an effective and perspective method of educational information transfer by practical actions, where students are the active generators of ideas for the search of new methods. Maximally close to the real terms, practical classes and extracurricular work of students promote their motivation and personal interest to the independent deep study of topographical anatomy and operative surgery.

Key words: topographic anatomy, practical skills, practical sessions.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. В.П. Польовий

Buk. Med. Herald. – 2015. – Vol. 19, № 2 (74). – P. 247-249

Надійшла до редакції 06.01.2015 року